

Glazbene stimulacije i razvoj opažanja za djecu rane dobi

Beljan, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:668928>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI**

Ivana Beljan

GLAZBENE STIMULACIJE I RAZVOJ OPAŽANJA ZA DJECU

RANE DOBI

Završni rad

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

**GLAZBENE STIMULACIJE I RAZVOJ OPAŽANJA ZA DJECU
RANE DOBI**
Završni rad

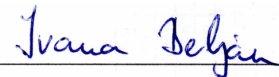
Predmet: Glazbena metodika u integriranom kurikulumu II.
Mentor: Sanja Minić, mag. mus.
Student: Ivana Beljan
Matični broj: 0081044404

U Rijeci,
lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i pridržavala sam se Etičkog kodeksa za studente i studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Ivana Beljan

SAŽETAK

Glazba je jedna od najstarijih umjetnosti. Ona ima vrlo veliku ulogu u ljudskom životu. Još kad je u majčinom trbuhu, dijete osjeća glazbu, osjeća majčinu pjesmu i na nju reagira. Kod djece rane dobi, glazba djeluje na emocije, stimulira djecu na pokret, kao i na verbalno izražavanje. Glazba utječe na motorički razvoj djece, njihov opažajni razvoj, razvoj govora te na socijalno povezivanje s vršnjacima u odgojno – obrazovnim procesima. Pritom joj pomažu glazbene stimulacije, odnosno glazbene igre i brojalice. Djeca ih vole, lako su pamtive, zabavne i ritmičke, pa razvijaju i pažnju i pamćenje. Zadatak je odgajatelja glazbene stimulacije prilagoditi individualnim potrebama i mogućnostima pojedinog djeteta. Glazbene stimulacije potiču i uredan govorno – jezični razvoj. Osim kod zdrave djece, glazbene stimulacije koriste se i pri rehabilitaciji djece s govorno – jezičnim poteškoćama. One se pritom smatraju vrlo korisnim i učinkovitim alatom, zbog svojstvenog ritma, intonacije, melodije, tempa te pauze u glazbi i govoru.

Ključne riječi: *glazbene stimulacije, brojalice, govorno – jezični razvoj, glazba u dječjem vrtiću, razvoj opažanja, glazbeno obrazovanje*

SUMMARY

Music is one of the oldest arts. It has a very big role in human life. While still in the mother's womb, the child feels music, feels the mother's song and reacts to it. In children of an early age, music affects emotions, stimulates children to move, as well as verbal expression. Music also affects on children's motor development, their perceptual development, speech development, and social connection with peers in educational processes. Musical stimulation, such as musical games and counters, help them in this proces. Children loves counters, they are easy to remember, fun and rhythmic, so they develop attention and memory. The task of the educator is to adapt musical stimulation to the individual needs and capabilities of each child. Musical stimulation also encourages proper speech and language development. In addition to healthy children, musical stimulation is also used in the rehabilitation of children with speech and language difficulties. At the same time, they are considered a very useful and effective tool, due to their inherent rhythm, intonation, melody, tempo and pauses in music and speech.

Key words: *musical stimulation, counters, speech and language developement, music in kindergarten, development of perception, music education*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GLAZBA I DJECA RANE DOBI	2
2.1. Važnost glazbenog obrazovanja od najranije dobi.....	4
2.2. Utjecaj glazbe na razvoj i sposobnosti djeteta	5
2.3. Glazba u dječjem vrtiću	7
2.3.1. <i>Glazba u Dječjem vrtiću u Rijeci</i>	9
2.3.2. <i>Glazba u Dječjem vrtiću u Splitu</i>	9
3. RAZVOJ OPAŽANJA DJECE JASLIČKE DOBI	11
3.1. Razvoj komunikacijskih sposobnosti.....	12
3.2. Razvoj verbalnih sposobnosti djeteta	15
3.3. Razvoj doživljajnih sposobnosti djeteta	18
4. GLAZBENE STIMULACIJE I RAZVOJ OPAŽANJA ZA DJECU RANE DOBI	20
4.1. Brojalica	21
4.1.1. <i>Brojalica u dječjem vrtiću</i>	22
4.1.2. <i>Brojalica i njezin utjecaj na razvoj opažajnih sposobnosti</i>	24
4.2. Glazbene stimulacije u rehabilitaciji slušanja i govora	25
5. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
POPIS TABLICA I SLIKA	31

1. UVOD

Glazba je čovjekova potreba koja je uključena u svakodnevni ljudski život od samog početka. Ona utječe na slušatelja zvukom, melodijom, ritmom i stihovima, a način utjecaja ovisi o pojedincu i njegovom doživljaju same glazbe. Njene su dobrobiti brojne i raznolike, pa osim što obogaćuje emocionalni razvoj pojedinca, uveseljava, unosi radost u život, razvija monotoniju, te ima i pozitivan učinak na odgoj i cjelokupan razvoj djeteta. Također, djeca slušajući glazbu razvijaju i osjećaj za estetsko i lijepo. Ona također ima važnu ulogu pri razvoju djeteta rane i predškolske dobi, jer utječe na socijalni razvoj djeteta, emocionalni razvoj djeteta, te intelektualni i tjelesni razvoj. Ona djecu tjera na pokret, budi u njima osjećaj veselja i zadovoljstva i obogaćuje igru. Zbog toga je bitno glazbu uključiti u odgojno – obrazovne procese, pri čemu bitnu ulogu imaju odgajatelji u dječjem vrtiću. U ovom završnom radu, istražuju se načini na koje glazba, kroz glazbene stimulacije, utječe na opažajni razvoj kod djece.

Ovaj završni rad podijeljen je na pet dijela. Prvi dio nosi naziv „Uvod“ i u njemu je opisano o čemu završni rad govori. Također, u prvom dijelu opisana je struktura rada. U drugom dijelu naziva „Glazba i djeca rane dobi“ opisana je važnost glazbe u dječjem razvoju i razvoju dječjih sposobnosti, kao i njene dobrobiti. Navedena je i njena uloga u odgoju i obrazovanju, te su dana i dva primjera njezine uporabe u dječjim vrtićima. Treći dio završnog rada zove se „Razvoj opažanja kod djece jasličke dobi“, gdje je opisan razvoj komunikacijskih sposobnosti djece, razvoj verbalnih sposobnosti djece, te razvoj doživljajnih sposobnosti djece. U četvrtom dijelu naziva „Glazbene stimulacije i razvoj opažanja za djecu rane dobi“ povezana su prethodna dva dijela, opisane su glazbene stimulacije i njihov nastanak. Također, u četvrtom je dijelu opisana i brojalica u kontekstu glazbenih stimulacija, kako se ona primjenjuje u odgojno – obrazovnome procesu, kao i način na koji ona utječe na razvoj opažanja kod djece rane dobi. U četvrtom dijelu prikazano je i kako se glazbene stimulacije koriste kod rehabilitacije slušanja i govora kod djece s takvim poteškoćama. U petom dijelu koji se zove „Zaključak“, sažete su najbitnije misli završnog rada.

2. GLAZBA I DJECA RANE DOBI

U ovom poglavlju završnog rada, opisano je nekoliko definicija glazbe, a dane su i definicije pojmova ritam i melodija. Također, u ovom je poglavlju istaknut utjecaj glazbe na djecu rane, odnosno jasličke dobi, te zašto je ona važna u životu i obrazovanju. Prvenstveno treba objasniti zaista veliku ulogu glazbe u ljudskim životima. Ona je prisutna gotovo svugdje – u dječjim vrtićima, školama, u kazalištu, prisutna je u gotovo svim filmovima i serijama na televiziji, čuje se na radiju. Glazbom se slave različite proslave kao što su rođendani ili svadbe. Glazba je također oduvijek bila dio religijskih i liturgijskih obreda, a kao primjer može se navesti i blagdan Božića, kada se u crkvama, na ulicama i domovima mogu čuti božićne pjesme. Glazba je jedna od najstarijih umjetnosti koja postoji te je prisutna u svim kulturama (Davies, 2012). Autor Cook (1990), tumači glazbu kao medij koji povezuje i simbolizira vrijednosti određene kulture, odnosno služi kao zajednički jezik unutar zajednice (Cook, 1990). No, glazbu je najjednostavnije opisati kao umjetnost koja koristi medij zvuka. Taj je zvuk organiziran u vremenu i prostoru, uglavnom po nekom planu i namjerno. Prve definicije glazbe sežu još u doba antike, kada je matematičar Ptolemej glazbu opisao kao sposobnost prepoznavanja razlika između visokih i niskih tonova. Još jedna definicija glazbe iz antičkog doba je ona starogrčkog glazbenog teoretičara Aristida Kvintilijana, u kojoj se glazba opisuje kao znanje o melosu, i onome što mu pripada¹. Isto tako, u antičko doba, Platon i Aristotel isticali su važnost glazbe u odgoju i obrazovanju (Šimunović, 2022). Od tada pa sve do danas, glazba se znanstveno obrađuje i klasificira, a najznačajnije klasifikacije glazbe su one prema podrijetlu, prema namjeni, prema formalnim značajkama, prema sadržajnim značajkama, prema izvodilačkom sastavu i slično. Također, glazbu je moguće klasificirati i prema vrstama, kao što si operna glazba, komorna glazba, plesna glazba te simfonijska, dok se prema svrsi razlikuju koncertna glazba, scenska glazba, crkvena glazba, filmska glazba i slično². Nadalje, glazba predstavlja nadahnuće, ne samo kompozitorima i izvođačima koji je izvode, već i pedagozima, terapeutima, znanstvenicima, pa sve do ljudi koji sa glazbom ni nisu vezani profesionalno, ali je bitan dio njihovog života. Svatko na svoj način osjeća i doživljava

¹ Glazba, Hrvatska enciklopedija, pribavljeno 19.5.2024. s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/glazba>

² Glazba, Hrvatska enciklopedija, pribavljeno 20.5.2024. s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/glazba>

glazbu, bilo da ona djeluje na emocije, ili pak predstavlja profesionalni izazov (Čolić i Klarić Bonacci, 2021). Bitno je spomenuti da je danas, pogotovo zbog prisustva masovnih medija kao što su radio, televizija i Internet, glazba dostupnija nego ikad te je prerasla u industriju planetarnih razmjera. Primarni parametar glazbene strukture je ritam. On određuje odnose između zvukova različitog trajanja i jačine. Kako bi se naglasila ritamska komponenta u određenoj skladbi, koristi se zasebni dio instrumentarija, odnosno udaraljke kao što je na primjer bubanj³. Prema Gospodnetić (2015), ritam je niz zvukova različitih trajanja i akcenata, a prema grčkom filozofu Platonu, poredak, red u gibanju, nizanju tonova i zvukova. Ritam je najviši zakon glazbenog umjetničkog djela bez kojega nije moguće ostvariti lijepo u umjetnosti. Ritam daje život umjetnostima pokreta te umjetnostima prostora. On je najčešće sastavni dio melodije, predstavlja vremenski protok glazbe te njenu vremensku organizaciju, a očituje se ponavljanjem više zvukova istih ili različitih trajanja (Gospodnetić, 2015). Uz ritam, temeljni element glazbe koji tvori vodoravnu dimenziju glazbene strukture je melodija. Ona se definira kao niz uzastopnih tonova, koji su različite visine i trajanja, a pojavljuje se i u vokalnoj i instrumentalnoj izvedbi glazbe⁴. Nadalje, kada se promatra utjecaj glazbe na dijete, on seže još u prenatalno razdoblje, kada je dijete izloženo glazbenim podražajima iz okoline majke, bilo da se radi o slušanju glazbe, ili pak majčinom pjevanju. Rođenjem dijete nastavlja primati glazbene podražaje iz svoje okoline, a neki od njih mogu biti pjevanje ukućana, sviranje instrumenata od strane roditelja, drugih članova obitelji ili odgojitelja u dječjem vrtiću. Na taj način i samo dijete postaje glazbeno aktivno, na način da imitira pjevanje, plesanje i druge s glazbom povezane radnje (Nikolić, 2017). S obzirom da je glazba postala dio svakodnevnice, zbog njezine dobrobiti za pojedince i općenito funkcioniranje pojedinca u društvu, bilo dobro da kvalitetno glazbeno obrazovanje bude dostupno svima (Nikolić, 2017). Stoga je u nastavku ovog poglavlja objašnjeno zbog čega je glazbeno obrazovanje od najranije dobi izuzetno važno.

³ Ritam, Hrvatska enciklopedija, pribavljeno 19.5.2024, [https://enciklopedija.hr/clanak/ritam#:~:text=ritam%20\(lat.,zvukovima%20razlicita%20trajanja%20i%20j akosti.](https://enciklopedija.hr/clanak/ritam#:~:text=ritam%20(lat.,zvukovima%20razlicita%20trajanja%20i%20j akosti.)

⁴Melodija, Hrvatska enciklopedija, pribavljeno 20.5.2024. s [https://www.enciklopedija.hr/clanak/melodija#:~:text=melodija%20\(grc.,tvori%20vodoravnu%20dimenzi ju%20glazbene%20strukture.](https://www.enciklopedija.hr/clanak/melodija#:~:text=melodija%20(grc.,tvori%20vodoravnu%20dimenzi ju%20glazbene%20strukture.)

2.1. Važnost glazbenog obrazovanja od najranije dobi

Kao što je ranije utvrđeno, glazba je sastavni dio ljudskog života, a samim time i odrastanja i odgoja. Naime, u antičko vrijeme, glazbena umjetnost je pored pjesništva i gramatike bila obavezni dio odgoja i obrazovanja. Ona se tada smatrala poveznicom između čovjeka i svemira, a sam pojam glazbe podrazumijevao je discipline poput poezije, melodije i plesa. O samoj važnosti glazbe u odgoju i obrazovanju, govorili su filozofi Platon i Aristotel. Platon pritom smatra da glazba utječe na osjećaje, ali i na cijelo biće, a taj je utjecaj najveći na samom početku bivanja. Drugim riječima, Platon ističe važnost glazbenog obrazovanja već od samog rođenja djeteta, pri čemu majke smatra prvim učiteljima glazbe za svoju djecu. Za njega, centralno mjesto u glazbenom obrazovanju zauzima vokala glazba, dok su instrumenti samo pratnja. Za razliku od njega, Aristotel ima pristupačnije poimanje glazbe. Za njega je glazba u čovjekovom životu važna zbog zabave, korisna za razvoj moralnih vrлина, ali i za intelektualni užitak. Aristotel također ističe važnost glazbe u obrazovanju mladih ljudi, a cilj uključivanja glazbe u obrazovanje je stvaranje slušatelja koji može raspoznati kvalitetnu glazbu (Šimunović, 2022). Što se tiče današnjeg poimanja glazbenog odgoja, autorica Nikolić (2017), tumači kako je kod holističkog pristupa obrazovanju riječ o tome da dijete koje je svestrano obrazovano ima sposobnost razvijanja svih svojih potencijala, kao i ostvarenja uz pomoć odgojno – obrazovnog sustava (Nikolić, 2017). Cilj uvođenja glazbe u odgoj i obrazovanje je razvijanje sposobnosti njenog estetskog procjenjivanja. Drugim riječima, bitno je da pojedinac u odgojno – obrazovnom sustavu razvije osjetljivost za vrijednost glazbe, kao i za prepoznavanje umjetničke kvalitete glazbenog djela te njegove izvedbe. Poticanje kritičnosti pojedinaca moguće je samo ako su djeca od samog početka svog obrazovanja izložena glazbi različitih stilova, pri čemu uče zamjećivati njezino značenje. Glazba naime posjeduje značenje na način na koji je ljudi shvaćaju i tumače, budući da je u suprotnom ne bi mogli razlikovati od neke druge skupine zvukova (Dobrota, 2009). Prema Nikolić (2017), sam odgojno – obrazovni sustav treba ponuditi određene strategije koje mogu obuhvatiti sve aspekte kompetencija djeteta, što uključuje i glazbene kompetencije. Autorica Nikolić (2017) tumači da se utjecaj glazbe na djecu može promatrati iz dvije perspektive. Prva perspektiva je slušanje glazbe, gdje se od djeteta ne iziskuje veliki angažman budući da se radi o tako zvanom pasivnom slušanju. Druga perspektiva je glazbena obuka, a ona aludira na uključenost brojnih kognitivnih,

motoričkih, socijalnih, emocionalnih te osobnih potencijala, o čemu će više riječi biti u nastavku ovog poglavlja (Nikolić, 2017). Nadalje, predškolske su ustanove svojim programom, kao i odgojno – obrazovnim procesima usmjerene na razvoj djetetovih sposobnosti. Autorica Vidulin (2016) napominje kako je vrlo važno da razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti krene vrlo rano, još u obiteljskom domu. Na žalost, to nije prečest slučaj, pa su samim time vrlo visoka očekivanja usmjerena na predškolske ustanove. Stoga je sam način poticanja i usavršavanja glazbenih vještina prepušten odgajateljima i odgajateljicama. Njihova je uloga u glazbenom obrazovanju izuzetno bitna, budući da su oni ti koji utječu na to hoće li djetetov susret s glazbom biti ugodan, odnosno hoće li djecu uspjeti zainteresirati za umjetničke aktivnosti (Vidulin, 2016). Prema Nikolić (2017), istraživanja utjecaja glazbenog obrazovanja prvenstveno na socijalni i emocionalni razvoj nisu brojna, ali postojeća su dokazala da su djeca rane dobi koja su bila izložena pjevanju i sviranju ritamskih udaraljka bila u većoj mjeri spremna na rješavanje problema, na suradnju, kao i na međusobno pomaganje. Također, provođenje glazbenog programa kod djece rane dobi rezultiralo je boljim rezultatima na testovima empatije, nego kod djece kod koje se glazbeni programi nisu provodili (Nikolić, 2017). Zaključno, neminovno je da je glazba sastavni dio odrastanja i odgoja. Ona kao umjetnost koja kombinira zvuk, ritam, harmoniju i tonalitet uspješno osposobljava dijete za njeno korištenje i uživanje od najranije dobi. Dalje je u poglavlju objašnjen utjecaj glazbe na općeniti razvoj djeteta.

2.2. Utjecaj glazbe na razvoj i sposobnosti djeteta

Glazba ima značajan utjecaj u djetetovom životu. No, bitno je napomenuti da nije sva glazba koju dijete čuje i povoljna za njegov razvoj. Naime, glazba koju dijete čuje preko televizije ili radija ne pogoduje nužno njegovom razvoju ukoliko sadrži ritmove koji su prenaplašeni, previše različitih zvukova i pretjeranu jakost izvedbe. Sve navedeno, za djetetov razvoj može biti i štetno jer može izazvati nemir ili razdražljivost, može otupljivati sluh djeteta, ali i štetiti njegovom živčanom sustavu (Manasteriotti, 1981). Upravo je zbog toga potrebno prilagoditi muziku djeci, odnosno njihovoj dobi, jer kod djece glazba pobuđuje osjećaj sreće već u prvim mjesecima života. Već je ranije u radu spomenuto kako dijete može osjetiti glazbu kada je još u majčinom trbuhu. Naime, mnoga istraživanja su dokazala da zvuk stimulira fetus, a kada se rodi, dijete može taj zvuk

prepoznati. Istraživanje koje je za Institut za obrazovanje Londonskog sveučilišta provela prof. Sue Hallam, dokazalo je da su djeca koja su slušala glazbu još u majčinom truhu lakše savladavala grublje i finije motoričke aktivnosti te su bila naprednija u lingvističkom i kognitivnom razvoju⁵. Kada se govori o kognitivnom razvoju, on je povezan sa slušanjem glazbe jer slušanje glazbe pozitivno utječe na radno pamćenje i apstraktno mišljenje. Do sada je proveden značajan broj istraživanja koja su proučavala vezu između glazbenog obrazovanja i kognitivnog razvoja djece sa zaključkom da glazbeno obrazovani ispitanici imaju bolje rezultate u različitim testovima u odnosu na one kod kojih se glazbeno obrazovanje nije provodilo. Testovi u kojima su glazbeno obrazovani postigli bolje rezultate su testovi pamćenja proze, pamćenja riječi, sposobnost čitanja, testove bogatstva rječnika, testove uzastopnog ponavljanja verbalnih informacija, testove dekodiranja emocija koje se prenose prozodijom u govoru, testove kratkoročnog pamćenja, radnog pamćenja, vizualno pamćenja, jednostavne zadatke brzine reakcija, testove taktilne preciznosti, testove selektivne pažnje, testove matematičkih sposobnosti i druge neverbalne sposobnosti (Nikolić, 2017). U prethodnom odlomku spomenuto je istraživanje utjecaja glazbenih programa na razvoj socijalnih i emocionalnih vještina kod djece rane dobi. Naime, grupno muziciranje kod djece potiče zasnivanje socijalnih odnosa pa samim time potiče i socijalni razvoj, razvoj empatije i poštovanja kao i pozitivno socijalno ponašanje. Glazba utječe na sliku djeteta o samome sebi, uči ga samokontroli i razvijanju pozitivnih stavova što je vrlo bitno za emocionalni razvoj (Nikolić, 2017). Što se tiče psihomotornog razvoja, broj istraživanja je manji nego kod istraživanja veza emocionalnog ili kognitivnog razvoja sa glazbom. No ona postojeća, dokazala su pozitivan utjecaj glazbe na razvoj motoričkih vještina, poput točnosti izvođenja pokreta i izdržljivosti. Također, radnje poput bacanja, hvatanja, skakanja i poskoka poboljšane su kod djece koja su sudjelovala u programu koji uključuje ritam. Drugim riječima, razvoj ritamskih sposobnosti pozitivno utječe na razvoj motoričkih vještina. Uz to, sviranje instrumenata podrazumijeva usavršavanje fine motorike te neminovno poboljšava psihomotorne vještine kod djece (Nikolić, 2017). Nadalje, glazba utječe i na razvoj likovnih sposobnosti. Likovna i glazbena umjetnost djeluju neverbalno, pa stoga mogu djelovati slično. Na primjer, one mogu promijeniti nečije raspoloženje, izazvati razne

⁵ Moć glazbe (2003), Hrvatsko društvo skladatelja, pribavljeno 20.5.2024. sa https://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf

osjećaje, djelovati terapijski, poticati maštu i kreativnost kod djece. Upravo je poticanje stvaralaštva u predškolskom odgoju vrlo bitno, budući da se ono smatra temeljem kvalitetnog rada. Kroz likovno – glazbenu aktivnost djeca se mogu izraziti na drugačiji način, ukoliko se ne znaju izraziti verbalno. Uz to, razvijaju finu motoriku i kreativnost na dva područja, onom likovnom i glazbenom. Upravo je predškolsko razdoblje idealno za razvoj navedenih sposobnosti, budući da se povezivanjem likovnog i glazbenog sadržaja prenose vrijedne humane poruke (Herceg i suradnici, 2010). Još jedna sposobnost koju djeca stječu slušanjem glazbe je glazbena sposobnost. Naime, slušanjem, pjevanjem, sviranjem i plesanjem djeca poboljšavaju i razvijaju glazbene sposobnosti. Te sposobnosti koje uključuju osjećaj za harmoniju, glazbene oblike i uočavanje estetskih svojstava glazbe dolaze do izražaja u školskoj dobi (Marić i Goran, 2013). Nakon nekoliko primjera pozitivnog utjecaja glazbe na razvoj djeteta te na razvoj dječjih sposobnosti, u idućem je odlomku fokus stavljen na glazbu u dječjem vrtiću te na potrebne kompetencije odgajatelja kako bi uspješno provodila glazbeno obrazovanje djece rane dobi.

2.3. Glazba u dječjem vrtiću

Kako bi djecu učinili cjelovitijim i potpunijim osobama kada odrastu, nužno je obratiti pažnju na umjetnost i umjetničko odgajanje u dječjim vrtićima, ali i u cjelokupnom sustavu odgoja i obrazovanja. Stoga se glazbeni odgoj smatra nužnim područjem kojem je potrebno posvetiti vrijeme u predškolskom odgoju. Kao što je rečeno ranije u radu, glazba ne samo da podiže samopouzdanje djeteta, već povećava kreativnost i oplemenjuje emocionalni, spoznajni i socijalni razvoj djeteta (Majsec Vrbanić, 2008). Glazbeni odgoj također obogaćuje i kulturu vrtića, stoga je nužno iskoristiti sve prilike za kreativno glazbeno izražavanje djece. Osobito se to odnosi na blagdane i svečanosti tijekom godine, poput božićnih ili proljetnih priredba. Uz to, djecu je poželjno upoznati s glazbom i na druge načine, suradnjom s nekom kulturnom ustanovom u području glazbe, posjetom glazbenoj školi ili kazalištu, izletu na koncert ili drugo glazbeno događanje van dječjeg vrtića (Majsec Vrbanić, 2008). Samu umjetnost i glazbu, u središte edukacije postavljaju popularni pristupi odgoju kao što su Waldorfski pristup te Montessori pristup. Naime, u waldorfskoj pedagogiji odgajanje umjetnošću smatra se vježbom za stvarnost. Drugim

riječima, fokus je na postizanju sklada osjećaja i mišljenja djeteta pomoću ritma, melodije, intervala i harmonije. U waldorfskoj pedagogiji djecu se potiče na zborsko pjevanje i na orkestralno muziciranje (Dobrota, 2001). S druge strane, u Montessori pristupu dijete se smatra duhovnim bićem koje koristi sva svoja osjetila s ciljem harmoničnog razvoja, pa je u tom pristupu fokus upravo na aktiviranju svih osjetila. Pritom je posebna pažnja usmjerena na osjetilo sluha i glazbu. Dok je djecu potrebno usmjeravati na pjevanje od treće godine života na dalje, djecu jasličke dobi treba stimulirati ritmom kako bi postigla bolju koordinaciju pokreta. Tada se koriste specifična glazbala pomoću kojih djeca mogu stvarati razne zvukove te ih i oponašati (Dobrota, 2001). Dakle, glazba bi trebala biti svakodnevno prisutna u dječjem vrtiću, pa je neminovno da je glazbena kompetencija jedna od onih kompetencija koju bi svaki odgajatelj trebao posjedovati. Kako bi se one razvile, odgajatelji bi trebali svoje vještine usavršavati putem raznih seminara, radionica ili drugih načina cjeloživotnog usavršavanja. Odgajatelj mora biti svjestan važnosti glazbenog odgoja. U svom odgoju odgajatelj bi trebao ponuditi djeci razne motivirajuće materijale koji ih mogu potaknuti na kreativnu glazbenu aktivnost i glazbeno stvaralaštvo. U suvremenom predškolskom odgoju, sve veća pažnja pridaje se prostoru u kojem djeca borave te načinu njegove organizacije. Prostor također treba prilagoditi, jer poticajno okruženje puno različitih zvukova i tonova može pobuditi dječju želju za istraživanjem (Marić i Goran, 2013). I Gospodnetić (2015) navodi odgajatelja kao ključnu osobu koja dijete može zainteresirati za glazbenu aktivnost, ali pritom odgajatelj mora znati kako pristupiti. Aktivnosti bi djeci trebale biti zabavne, a odgajatelj bi trebao biti motivator, posrednik i suigrač (Gospodnetić, 2015). Kada bira vrstu glazbene aktivnosti, odgajatelj mora voditi računa o dječjoj dobi kako bi odabrao primjerenu aktivnost. Pritom se misli na sadržaj pjesme, dužinu pjesme, opsegu igara s pjevanjem i odabiru adekvatne varijante izvođenja. Ako je odgajatelj u tome uspješan, djeca u aktivnosti mogu ostati i duži vremenski period, što je i glavni cilj glazbenih aktivnosti – produžiti dječju pažnju da bi što dulje bila izložena glazbi (Gospodnetić, 2015). Prema Miočić (2012), prilikom planiranja i realiziranja glazbenih aktivnosti te sadržaja, odgajatelj mora stvoriti prikriti kurikulum za glazbeni odgoj u dječjem vrtiću. No primjeri koje je autorica promatrala pokazali su kako su odgajatelji još uvijek više usmjereni na sadržaje koji se obrađuju s djecom, pritom ne razmišljajući o dječjim glazbenim sposobnostima. To ukazuje na potrebu za jasnim postavljanjem

odgojno-obrazovnih vrijednosti u Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolsko obrazovanje za sva umjetnička područja, što uključuje i glazbeni odgoj (Miočić, 2012).

U nastavku poglavlja prikazano je istraživanje provedeno u Dječjem vrtiću Rijeka, a koje se tiče zastupljenosti slušanja glazbe, a nakon njega primjer glazbene aktivnosti za jasličku djecu u Dječjem vrtiću Marjan.

2.3.1. Glazba u Dječjem vrtiću u Rijeci

U Dječjem vrtiću Rijeka, provedeno je istraživanje među odgajateljima, a koje ispituje zastupljenost slušanja glazbe u dječjem vrtiću, s obzirom na aktivno i pasivno slušanje instrumentalne i zavičajne glazbe. Zavičajna glazba jedan je od elemenata razvoja djetetovog identiteta, dok instrumentalna glazba djeluje na psihofizičku i emocionalnu aktivnost djeteta. Ispitanicima, odnosno odgajateljima autorice istraživanja ponudile su anketni upitnik koji je popunilo 189 od 319 odgajatelja. U istraživanju su autorice otkrile kako je tradicijska, odnosno zavičajna glazba slabo prisutna u radu s djecom, djeca su joj izložena tek nekoliko puta godišnje. Zanimljivo je i to da mlađi odgojitelji, oni koji imaju manje od deset godina radnog staža uopće ne uključuju tradicijsku glazbu u odgoj i obrazovanje. Instrumentalnu glazbu u dječjem vrtiću Rijeka djeca slušaju češće, čak 46% ih instrumentalnu glazbu sluša svakodnevno. Razlog tomu je taj što se instrumentalna glazba češće sluša pasivno, kod odmora ili spontane igre. Ukratko, rezultati su ukazali na to da odgajatelji slušanje glazbe ne doživljavaju kao temeljnu glazbenu aktivnost. Odgajatelji također nemaju definiran stav o glazbi kao umjetnosti koja značajno utječe na razvoj djeteta (Dundović, 2012).

2.3.2. Glazba u Dječjem vrtiću u Splitu

U Dječjem vrtiću Marjan, odgajatelji su proveli glazbenu aktivnost za starije jasličare, a aktivnost je uključivala izradu ritamskih glazbala. Izrađena glazbala poslužiti će odgajateljima i djeci za mnoge slijedeće aktivnosti s glazbom. Prvo su prikupili materijale koji su im bili potrebni za izradu, a to su plastične boce, razne sjemenke ili žitarice poput riže i sitnije tjestenine, plastične kutije od voća i velike žute gumice. Nakon toga su u plastične boce ubacili trećinu sadržaja tjestenine ili riže, a na plastične kutije su provlačili gumice. Izrađene instrumente za istraživanje zvuka i ritma koristili su tako da

su djeca ponavljala zadani ritam. Još jedna glazbena aktivnost bila je sviranje improviziranih bubnjeva. Za izvedbu aktivnosti bilo je potrebno metalno posuđe poput kuhinjskih zdjela te drvene kuhače. Posuđe različitih veličina odgajatelji su poredali po podu. Nakon toga su djeci dali kuhače i pustili ih da samostalno stvaraju svoju glazbu. Ova je aktivnost bila osobito zanimljiva djeci mlađe predškolske dobi, budući da oni najviše uživaju u bučnim aktivnostima. U pozadini je djeci puštena glazba uz koju mogu svirati⁶.

Novi pogled na profesiju odgojitelja zahtijeva da je ona dinamična i složena te da se temelji na kontinuiranom profesionalnom razvoju i stalnom stručnom usavršavanju. Kompetencije koje bi odgajatelji trebali steći u svom obrazovanju mogu se definirati kroz tri kategorije, a to su rad s informacijama, tehnologijom i znanjem, rad s ljudima te rad u zajednici i za zajednicu (Miočić, 2012). U predškolskim je ustanovama prisutan humanistički pristup odgoja, a prema njemu, odgajatelj bi trebao pratiti i bilježiti potrebe djeteta, njegove interese i mogućnosti, te prema tome organizirati i planirati ciljeve glazbenog odgoja (Miočić, 2012). Zaključno, u ovom poglavlju definirani su pojmovi glazbe, ritma i melodije. Objašnjeno je zašto su glazba i glazbeni odgoj važni od samog početka djetetova života, objašnjene su prednosti glazbenog obrazovanja, kao i njegov pozitivni utjecaj na razvoj i sposobnosti djeteta. Isto tako, objašnjeno je na koji način predškolske ustanove uključuju glazbu u svoj odgojno – obrazovni program, a dan je i primjer glazbenih aktivnosti za jasličku djecu u Dječjem vrtiću Marjan. Prikazani su i rezultati istraživanja učestalosti slušanja glazbe u Dječjem vrtiću Rijeka koji su pokazali da se instrumentalna glazba još uvijek puno češće sluša pasivno, dok se vrlo rijetko sluša zavičajna glazba što je šteta, budući da je ona dio djetetova identiteta.

⁶ Glazbene aktivnosti za jasličku djecu, DV Marjan, pribavljeno 21.5.2024. sa <https://vrtic-marjan.hr/glazbene-aktivnosti-za-jaslicku-djecu/>

3. RAZVOJ OPAŽANJA DJECE JASLIČKE DOBI

U ovom poglavlju govori se o razvoju opažanja djece jasličke dobi, a naglasak je stavljen na razvoj komunikacijskih, verbalnih i doživljajnih sposobnosti. U dojenačkoj dobi, djeca su sposobna prepoznati različite emocije na licu sugovornika. Pritom djeca preferiraju sretna lica, nego ona tužna ili uplašena. Već u dobi od sedam mjeseci, ona pokazuju veću osjetljivost na sretno lice, dok je s dvanaest mjeseci ta osjetljivost veća kada vide ljutit izraz lica. Drugim riječima, u razdoblju između sedam mjeseci i godine dana, kod djece se dogodi promjena u percepciji emocionalnih izraza lica (Grossmann i suradnici, 2005). Osim sretnih i ljutih izraza lica, autori su djecu od sedam mjeseci do godine dana izlagali i sretnim i ljutim zvukovnim podražajima. Došli su do zaključka da što se zvukovnih podražaja tiče, dojenčad više pažnje posvećuje onim ljutitim, nego sretnim. Oko prve godine života, djeca primjećuju emocionalne izraze lica u svojoj okolini, te na temelju njih počinju regulirati vlastito ponašanje. Jednostavnije rečeno, u nepoznatoj će situaciji dijete odabrati svoju reakciju upravo na temelju izraza lica svojih roditelja (Vasta i suradnici, 1998). I Mayer i suradnici (2016) tumače kako su djeca sposobna prepoznati razne emocije od najranije dobi, što uključuje i njihove vlastite emocije, u njihovim fizičkim stanjima, osjećajima te mislima. S obzirom da ih sami ne mogu regulirati, ekspresija emocija dojenčeta odraz je njihovog stvarnog emocionalnog stanja. Izražavaju ih kroz razne geste, facijalne ekspresije te vokaliziranje, često plač (Vasta i suradnici, 1998). I autori Scheiner i suradnici (2002) tumače kako djeca još od dojenačke dobi svoje emocije izražavaju vokaliziranjem, i to uglavnom gugutanjem, plakanjem, stenjanjem, smijanjem, vrištanjem i poklicima. Kao što se iz navedenog može zaključiti, usvajanje govornih sposobnosti kod djeteta uvelike pomaže emocionalnom razvoju. Dijete koje je usvojilo govorne sposobnosti suvislije i organiziranije izražava svoje emocije koje je do tada moglo izraziti uglavnom svojim ponašanjem. Zaključno, još u dojenačkoj dobi počinje se razvijati dječja sposobnost za prepoznavanje emocija. Tako djeca u dojenačkoj dobi razvijaju svoje preferencije prema određenim izrazima lica, razlikuju sretno lice od ljutog lica i slično. No, s obzirom da u dojenačkoj dobi govorne sposobnosti još nisu razvijene, dojenčad na druge načine iskazuje svoje emocije – ponašanjem i vokaliziranjem. Kako se govorne sposobnosti razvijaju, djeca su sve uspješnija u izražavanju svojih emocija, ali i u prepoznavanju tuđih. Neminovno je da govorne

sposobnosti bitno utječu ne samo na izražavanje emocija, već i na komunikaciju djeteta s okolinom. Stoga je u nastavku ovog poglavlja detaljnije opisan razvoj komunikacijskih sposobnosti.

3.1. Razvoj komunikacijskih sposobnosti

Čovjek je socijalno biće koje je od samih početaka usmjereno na socijalne signale i socijalnu okolinu. Upravo su komunikacija i interakcija s drugim ljudima ono što je osnova ljudskog funkcioniranja, ali i sam temelj dječjeg razvoja. Komunikacija je ljudska djelatnost koja se načelno svodi na razmjenu informacija među ljudima, odnosno na slanje i primanje simbola koji sudionicima komunikacije predstavljaju neko značenje. Komunikacija se može izvršavati govorom, kao verbalna komunikacija, ali i neverbalno, odnosno pismom, raznim gestama i slično (Tatković i suradnici, 2016). Verbalnu i neverbalnu komunikaciju nije potrebno odvajati jer se one međusobno nadopunjuju i usporedno odvijaju. Gdje god bili, ljudi svaki trenutak nešto priopće svojoj okolini, ne uvijek na verbalan način (Vidović, 2021). Iako su riječi i verbalna komunikacija vrlo bitne, istraživanje autorice pokazalo je da verbalna komunikacija ostavlja manje od 10% ukupnog prvog dojma u komunikaciji. Omjeri verbalne i neverbalne razine komunikacije prikazani su u tablici 1.

Tablica 1: Omjer verbalne i neverbalne komunikacije u prvom dojmu između sugovornika

KOMUNIKACIJA		
55% govor tijela (držanje, pokreti očiju, geste, energija)	38% boja glasa	7% sadržaj

Izvor: Vidović, 2021

Kao što se vidi u tablici 1, većina početne komunikacije ostvaruje se neverbalnom komunikacijom, odnosno čak 55% komunikacije ostvaruje se držanjem i govorom tijela, pokretom očiju, gestama te energijom. Boja glasa čini 38% prvog dojma komunikacije, dok samo 7% čini verbalna komunikacija, odnosno riječi. Nadalje, osiguranje optimalnog razvoja djece zajednički je zadatak roditelja ali i odgajatelja, a kasnije učitelja. U ranijim

danima, roditelji su djeci najpotrebniji, oni su prvi koji ih potiču na komunikaciju, na način da ih pažljivo slušaju i gledaju u oči (Vidovič, 2021). Prva komunikacija između roditelja i dojenčeta uglavnom je izmjena emocija. Ona počinje po rođenju djeteta vizualnim kontaktom. Djeca u prvim mjesecima života komuniciraju osmjehom i kričanjem. Iako oni nemaju komunikacijske usmjerenosti, majka djeteta ih počinje shvaćati kao signale onoga što dijete osjeća. Na taj se način između djeteta i osoba iz njegove okoline počinje uspostavljati emotivna komunikacija koja se smatra najvažnijim temeljem za zdrav govorni i opći razvoj djeteta (Starc i suradnici, 2004). Isto tako, gugutanje djeteta koje roditelji čuju, oponašaju te čekaju djetetovo povratno gugutanje pridonosi djetetovom ranom razvoju svijesti o izmjeni redoslijeda verbalnog odnosa s drugima, što je također značajka govora kao komunikacijskog sredstva (Starc i suradnici, 2004). Još jedan od ranih načina komunikacije koje dijete usvaja je pokazivanje kažiprstom. Tu je gestu moguće primijetiti kod djece stare 9 mjeseci, dok već s 18 mjeseci pokazivanjem kažiprstom dijete pokazuje predmet zanimanja. Gesta pokazivanja kažiprstom, jedna od najbitnijih oblika rane komunikacije djece, prikazana je na slici 1.

Slika 1: Pokazivanje kažiprstom

Izvor: Internet izvor, dostupno na <https://trudnocaizdravlje.rs/wp-content/uploads/2022/06/>

Pokazivanje kažiprstom raznih predmeta, oblika, slika u slikovnici uz njihovo imenovanje pomaže djeci pri učenju značenja riječi, kao i uspostavljanju komunikacije s okolinom. Nadalje, autorice Božić i Capanec (2020), navode da je pragmatičko znanje važan aspekt komunikacijske kompetencije djece. Ono pritom obuhvaća komunikacijske funkcije koje osoba upotrebljava, kao i njihovo korištenje na društveno prihvatljiv način. Brojna istraživanja su prikazala i potvrdila širok raspon komunikacijskih funkcija već u ranoj dobi djeteta, odnosno do navršenih 18 mjeseci života, no za kasniju dob istraživanja je

vrlo malo. Iz tog razloga, autorice Božić i Capanec (2020), ispitale redoslijed i vrijeme pojavljivanja kasnih komunikacijskih funkcija kao što su traženje informacija, komentiranje, ostvarivanje humora te propovijedanje. U svom su istraživanju autorice dokazale da i nakon 18 mjeseci života djeteta, sustavno dolazi do širenja komunikacijskih funkcija, te da djeca ostvaruju komunikaciju na sve složeniji i kreativniji način što su starija. U dobi od 18 do 23 mjeseca djeca komuniciraju uglavnom o predmetima i vlastitim aktivnostima, nakon toga komuniciraju o vlastitim mišljenjima i željama. O tuđim aktivnostima djeca komuniciraju uglavnom od druge godine života pa do 29 mjeseci, a nakon toga o tuđim željama i perspektivama. Nakon 30 mjeseci života, dijete komunicira o nepoznatim riječima i iskazima drugih osoba, dok s 36 mjeseci života počinje komunicirati i o mislima drugih osoba i pravilima. Autorice su istraživanjem dokazale kako razvojne komunikacijske promjene sugeriraju da se one u velikoj mjeri oslanjaju na razvoj socio-kognitivnih te jezičnih sposobnosti (Božić, Capanec, 2020). Nadalje, Sheridan (1997) navodi kako je razumijevanje jezika odraz doprinosa pojedinog djeteta, ali i raznovrsnosti igara i društvenih interakcija u obitelji. U starosti između šest i devet mjeseci, dijete može prepoznati jednu do dvije riječi za predmete, može reagirati mahanjem na pozdravljanje „pa-pa“ ili pljeskom na riječ „bravo“. Kada dijete navrší godinu dana, ono je sposobno prepoznati svakodnevne predmete iz svoje okoline, dok s navršene dvije riječi dijete može razumjeti i nove riječi. Zaključno, dijete pomoću komunikacije izražava svoje osjećaje i potrebe. Komunikacija mu pomaže da se socijalizira, emocionalno sazrije i upozna svijet oko sebe, dok je sam način komunikacije uglavnom pokazatelj intelektualnih sposobnosti djeteta. Odgajatelji u dječjim vrtićima djecu mogu potaknuti na komunikaciju kvalitetnim materijalnim poticajima, budući da se tako djetetu daje mogućnost slobodnog kretanja u prostoru, izbora materijala i partnera za igru. Na taj način potiče se i svestraniji razvoj djeteta, ali se i razvija njegovo samopouzdanje. Prostor koji je osmišljen tako da potiče dječju kreativnost putem različitih medija izražavanja, razvija dječju sposobnost za međusobnim dogovorima i komunikacijom (Šandor, 2023). Kao što je ranije rečeno, djeca se pri komuniciranju s okolinom češće počinju koristiti riječima oko druge godine života. Tada su već sposobna koristiti više desetaka riječi i kombinirati ih. Iako im je vokabular još uvijek vrlo ograničen, mogu izraziti gotovo sve što žele. Stoga je u nastavku ovog poglavlja riječ upravo o razvoju verbalnih sposobnosti djeteta.

3.2. Razvoj verbalnih sposobnosti djeteta

Prema Starc i suradnici (2004) govor se razvija sistematski i nekim očekivanim redom, a svako dijete rodi se s predispozicijama za njegovo usvajanje. Njegovo tijelo i glasovne sposobnosti omogućavaju mu razvoj glasova iz svih jezika na svijetu, a roditelji i njegovo okruženje su ti koji su zaslužni da se te sposobnosti i ostvaruju. Razdoblje koje dijete provede u jaslama, odnosno do njegove treće godine života, najosjetljivije je za govorni razvoj, budući da se upravo tada u mozgu povezuju stanice koje su zadužene za govor. Kada se govori o verbalnim sposobnostima djeteta, primarno se misli na njegove govorne sposobnosti. Sam govorni razvoj stoga možemo podijeliti na predverbalno razdoblje i verbalno razdoblje. Predverbalno razdoblje je ono koje počinje rođenjem, a završava kada dijete izgovori prvu smislenu riječ. Kao što je to rečeno ranije u poglavlju, to se dogodi do 18. mjeseca djetetova života. Predverbalno razdoblje je izuzetno važno, budući da se već tada mogu uočiti odstupanja od urednog razvoja. Također, on je i temelj za uredan razvoj govora (Starc i suradnici, 2004). U nastavku ovog poglavlja, u tablici 2, nalazi se kalendar govorno – jezičnog razvoja od djetetovog rođenja, pa sve do navršene 4. godine života.

Tablica 2: Kalendar govorno – jezičnog razvoja djece do 4 godine

DOB DJETETA	UREDAN GOVORNO JEZIČNI RAZVOJ	SIMPTOMI USPORENOG RAZVOJA
0-3 mjeseca	Raspoloženja izražava glasanjem, smijanjem i plakanjem; Sluša glasove i druge zvukove	Ne reagira na jake zvukove
3-9 mjeseci	Igra se govornim organima, stvara mnoštvo glasova; Na ugodne glasove odgovara smijehom, na neugodne plačem; Nakon 6 mjeseci imitira glasove odraslih; Pojava slogovanja (mamama, bababa)	Izostanak reakcije na poznati glas; Nakon 6 mjeseci ne imitira glasove odraslih; Nezainteresiranost za zvučne igračke; Ne smije se glasno
9 do 15 mjeseci	Razumije geste, izraz lica i promjene u tonu glasa, odgovara na njih; Razumije jednostavne upute; Razumije značenje više riječi; Slogovanje je bogato, liči na prave riječi (ma-ma, ba-ba); Imitira	Ne brblja ili je ono siromašno; Ne odaziva se na svoje ime; Ne prepoznaje raspoloženja u glasu odraslih; Ne javlja se prva riječ sa

	<p>zvukove i akcije; Pogledom traži imenovani predmet; Javlja se prva riječ sa značenjem; Gestom, pokazivanjem i vokalizacijom pokazuje što želi; Maše „pa-pa“, odmahuje glavom za značenje riječi „ne“; Pruža ruke da ga se primi; miče se od nepoznatih osoba; Odgurava stvari koje ne želi; Reagira na svoje ime</p>	<p>značenjem; Ne ostvaruje očni kontakt sa sugovornikom</p>
<p>15 do 18 mjeseci</p>	<p>Govori do 20 riječi, uglavnom imenice; Ponavlja riječi i fraze; Intonacija brbljanja slična intonaciji rečenice; Odgovara na pitanje „Što je to?“; Traži „Daj još“; Slijedi jednostavne upute; Pokazuje što želi; Pokazuje dijelove tijela (1 do 3); Pokazuje 2 ili više predmeta na slikama; Donosi stvari da ih pokaže drugima; Vokalizacijom traži što želi; Govori ritualne riječi; Protestira sa „NE“ i odmiče se</p>	<p>Ne razumije „pa-pa“ i ne govori; Ne razumije „NE“; Ne razumije geste i ne koristi ih; Ne govori barem 5 riječi; Ne razumije jednostavne upute i pitanja</p>
<p>18 mjeseci do 2 godine</p>	<p>Koristi oko 50 prepoznatljivih riječi; Zna pokazati i imenovati svakodnevne stvari; Oponaša zvukove životinja ili ih imenuje; Ponavlja riječi koje čuje; Slaže dvije riječi u rečenicu npr. Mama papa; počinje koristiti glagole i pridjeve; Koristi negacije, Počinje koristiti zamjenice „ja, ti, moje“; zna pokazati 5 dijelova tijela; Razumije pitanja Tko? Što? Gdje?; Na postavljena pitanja odgovara adekvatno s „DA“ ili „NE“; Dobro imitira zvukove, riječi i kretanje odraslih; Koristi jednu riječ ili frazu za izraziti emocije</p>	<p>Ne slijedi i ne razumije jednostavne upute; Ne slaže dvije riječi u rečenicu; Ne imitira riječi i akcije odraslih; Ne pokazuje dijelove na upit; Nema početka kombinatoričke igre i simboličke igre</p>
<p>2 do 3 godine</p>	<p>Imenuje stvari svakodnevne uporabe; dužina rečenice je do 3 riječi; Pita jednostavna pitanja; Koristi imenice, glagole, pridjeve, zamjenice i priloge</p>	<p>Ne odgovara na jednostavna pitanja, Ne postavlja pitanja, Govor je nerazumljiv ukućanima, a osobito stranim osobama; Ne</p>

	<p>mjesta; Sluša kratke priče; Koristi prošlo i buduće vrijeme; Zna malo i veliko; Pridružuje iste boje; Zna odnose u, na, gore, dolje, ispod; Shvaća opasnosti; Ima složene rutine dnevnih aktivnosti; Lista slikovnice; Izražava emocije; Uključuje se u kratki dijalog; Privlači pažnju riječima; Verbalno uvodi i mijenja temu</p>	<p>koristi jednostavne rečenice; Ne voli slušati priče i pjesmice</p>
<p>3 do 4 godine</p>	<p>Koristi rečenicu od 3 do 4 riječi; Postavlja pitanja Zašto? Kada? Što ako?; Koristi zamjenice; Povezano govori o stvarima koje su se dogodile; Priča kraće priče i komentira događanja; Zna svoje ime, godine i spol; Odgovara na uputu koja uključuje 3 radnje; Prepoznaje osnovne boje; Prilagođava svoj govor kada razgovara s mladima od sebe; „Čita slikovnice“; Sluša preko 10 minuta; Uključuje se u duži dijalog; Zna igrati ulogu druge osobe u igri; Traži dopuštenje; Objašnjava kada ga sugovornik ne razumije</p>	<p>Rječnik je siromašan; Ne izgovara većinu glasova; Okolina ga ne razumije; Ne razumije dvostruke i trostruke upute; Ne koristi govor za rješavanje problema; Nema interakcija s drugom djecom</p>

Izvor: prof. logoped Ivana Banjan Baketić, dostupno na <http://logoterapia.hr>

Promatrajući prikazanu tablicu 2, može se reći da predverbalna faza razvoja djetetova govora traje do 15 mjeseci njegova života. U početku, odnosno od rođenja pa do 3 mjeseca života dijete se glasa plačem i krikovima i drugim fiziološkim zvukovima. Upravo je majka ta koja razumije djetetove potrebe koje je ono s njome komuniciralo svojim glasom, odnosno ona može razlikovati radi li se o plaču kao izrazu nelagode ili o plaču koji je izraz boli. Nakon toga, slijedi razdoblje gukanja koje se sada povezuje s osjećajem ugone te se mijenja pod utjecajem okoline. Isto tako, javlja se i smiješak i oponašanje kao znak interakcije između djeteta i bliskih mu osoba (Starc i suradnici, 2004). Slijedeća faza uključuje stvaranje samoglasnika i pojavu slogovnog glasanja, koje je u tablici 2 nazvano slogovanje. Uz to, dijete oponaša zvukove koje čuje iz svoje okoline. Ovo je razdoblje bitno za djetetov razvoj govora jer se spajanjem odvojenih

glasova u slogove grade temelji govora (Starc i suradnici, 2004). Do 15 mjeseca života će dakle dijete savladati važne funkcije koje će mu omogućiti lakše savladavanje materinskog jezika. Sukladno tablici 2, nakon 15 mjeseca života može se reći da se govori o verbalnom razdoblju, jer dijete već može izgovoriti do 20 riječi. Nadalje, bitno je spomenuti i glasovni, odnosno fonološki razvoj. Prema Milošević i Vuković (2016), fonološka sposobnost je organizirani sustav glasova u jeziku koja omogućuje formiranje i razumijevanje jezičnog značenje. Pri djetetovu usvajanju glasovnog sustava materinjeg jezika, bitno je naučiti koje su glasovne razlike važne te koje glasovne razlike mogu biti zanemarene. Fonološki razvoj je proces u kojem dijete od nejasnih, neodređenih te slučajno formiranih glasova počinje izgovarati glasove koji su jasni, razgovijetni i kontrolirani. Upravo je to temelj za uspješan razvoj drugih radnji, poput čitanja i pisanja (Milošević i Vuković, 2016). O tome kako potaknuti razvoj govora glazbenim stimulacijama i drugim glazbenim aktivnostima riječ je u slijedećem poglavlju, dok je u nastavku ovog poglavlja još objašnjen razvoj doživljajnih sposobnosti djeteta.

3.3. Razvoj doživljajnih sposobnosti djeteta

O razvoju doživljajnih, odnosno spoznajnih (kognitivnih) ili opažajnih sposobnosti djeteta riječ je bila već u početku ovog poglavlja. Upravo su doživljajne sposobnosti zaslužne za razvoj svih drugih sposobnosti djeteta. Radi se o njegovoj reakciji na razne podražaje iz okoline, bilo da su to zvukovi ili podražaji vizualne prirode, poput izraza lica roditelja ili bliske osobe. Točnije, spoznajni razvoj odnosi se na mentalne procese pomoću kojih dijete pokušava razumjeti okolinu koja ga okružuje. Prema Starc i suradnici (2004), spoznajni se razvoj razvija kada je dijete u aktivnoj interakciji s okolinom. Pritom mu se moraju osigurati uvjeti za uspješan razvoj pozornosti te misaonih strategija i tumačenja iskustva. Za vrijeme djetetova djelovanja na okolinu, kretajući se u prostoru i korištenjem predmeta, ono postupno promatra promjene koje je u njoj proizvelo, opaža odnose između predmeta iz okoline, njihove sličnosti i razlike. Ono upija sva svojstva koje je opazilo, te se prilagođava na novostečena iskustva. Kako bi njima dijete moglo ovladati, mora ih svrstati u manji broj sličnih iskustava i staviti u odnos s prijašnjim iskustvima, a u tome mu pomaže odrasla osoba. Upravo roditelj ili odgajatelj djetetu moraju imenovati i

objasniti svaki novi doživljaj, te ga proširiti novim imenima stvari i pojava u njemu (Starc i suradnici, 2004). Najbolji primjer stjecanja opažajnih sposobnosti je igra kroz promatranje godišnjih doba, jer promatranjem promjene godišnjih doba djeca uočavaju razlike u prirodi. Na primjer, u jesen je lišće na drveću narančasto, žuto i smeđe te postupno pada. Igrajući se u lišću djeca mogu primijetiti da je ono suho i da šuška. Također, nailaze na razne plodove poput kestena koji ima bodljikav oklop. Također, u jesen pada kiša. Kada uspoređuju jesen sa zimom, djeca mogu primijetiti kako zimi nema lišća na drveću, a nema ni plodova poput kestena. Primjećuju da zimi pada snijeg pa to mogu povezati s doživljajima poput izrade snjegovića ili grudanja. Kako glazbenim stimulacijama potaknuti razvoj doživljajnih sposobnosti kod djece objašnjeno je u slijedećem poglavlju.

Zaključno, iako se verbalne, odnosno govorne sposobnosti aktivnije razvijaju kod djece nakon njihovih 15 mjeseci života, to ne znači da su ona lišena komunikacije. Naime, djeca komuniciraju sa svojom okolinom od rođenja. Najprije je to majka, koja prepoznaje djetetov plač, koji je drugačiji kada je ono gladno, kada negoduje, kada ga nešto boli. Dijete također komunicira i gugutanjem, smijehom i ekspresijama lica, ovisno o podražaju iz okoline. Sama verbalna komunikacija djeteta razvija se tek kada ono usvoji verbalne sposobnosti, odnosno kada se razvije govor. To je od 15 mjeseci života na dalje, kada može riječima (čiji broj ovisi o dobu djeteta) izraziti svoje emocije, svoje želje i potrebe. U ovom poglavlju objašnjena je i važnost doživljajnih sposobnosti, budući da one djecu uče između ostalog zamjećivanju svijeta oko sebe i komunikaciji s vršnjacima u dječjem vrtiću ili drugim osobama iz okoline. U nastavku ovog završnog rada objašnjen je pojam glazbenih stimulacija, te kako su one bitne za razvoj navedenih sposobnosti – verbalnih, komunikacijskih te doživljajnih. Time su povezana prethodna poglavlja o važnosti glazbe u dječjim životima i općenitom razvoju njihovih sposobnosti.

4. GLAZBENE STIMULACIJE I RAZVOJ OPAŽANJA ZA DJECU RANE DOBI

Do sada je u završnom radu objašnjeno kakvu ulogu glazba ima u dječjem razvoju, zašto je ona poželjna u dječjim vrtićima te koliko je ona važna u dječjem ranom obrazovanju. Isto tako, u završnom radu objašnjeno je kako i kada djeca stječu razne sposobnosti, poput komunikacijskih, verbalnih te doživljajnih sposobnosti, no objašnjena su vezana za uredan razvoj djece. U ovom, najvažnijem poglavlju povezana su prethodna dva, te je objašnjeno na koji se način glazbom može stimulirati opažajni razvoj djece koja imaju poteškoće pri stjecanju navedenih vještina, budući da su njima primarno namijenjene. No, to ne znači da one ne koriste i u redovnom odgojno-obrazovnom procesu. Na samom početku poglavlja, bitno je definirati glazbene stimulacije. Glazbene stimulacije relativno su novi pojam u literaturi. Najranije objavljen izvor koji tumači ono što je danas poznato kao glazbena stimulacija je članak „*Ritmički oblici kao pedagoški postupci u rehabilitaciji sluha i govora*“, autorice Zore Drežančić iz 1966. godine. U tom članku autorica spominje igre prebrojavanja i brojalicu kao stimulacije za razvoj slušanja (Čolić, Klarić Bonacci, 2021). Godinu dana kasnije, autor Guberina govori o šest osnovnih postavki verbotonalne teorije vezane uz ritam i primjenu tih istih teorija u funkciji primanja i produkcije glasova. Također, autor prvi put detaljnije opisuje postupak usvajanja fonetskog sustava jezika pomoću brojalica, koji izjednačava s pojmom glazbene stimulacije (Čolić, Klarić Bonacci, 2021). Neposredno nakon tih događanja, pojavile su se prve osnovne brojalice. Nakon toga je došlo do zatišja u ovom području, te se gotovo dva desetljeća nije govorilo o glazbenim stimulacijama. No, autor Guberina ih je ponovo spomenuo 1984. godine i to u kontekstu pomoći za razvoj kreativnosti kod djece. Iste je godine objavljena knjiga naziva „*Igrom do govora*“ u kojoj autor opisuje postupke koji se koriste u rehabilitaciji slušanja i govora, a jedan od njih su i glazbene stimulacije. Početkom 2000-tih godina izlazi i knjiga „*Glazbom do govora*“ koja sadrži teorijsku podlogu za razumijevanje glazbenih stimulacija koje se koriste u svrhu

rehabilitacije, upute za njihovo provođenje, glazbene igre i brojalice i druge primjenjive materijale za rad s djecom koja imaju poteškoće u razvoju. Nakon toga objavljeno je još nekoliko radova koja se tiču uporabe glazbenih stimulacija kod rehabilitacije (Čolić, Klarić Bonacci, 2021). Dakle, kada se govori o glazbenim stimulacijama, govori se o postupku koji se uz stimulacije pokretom naziva fonetski ritam. Taj se postupak razvio kao posebna metoda u svrhu rehabilitacije djece koja imaju oštećen sluh ili govorno – jezični poremećaj. Razvijale su se nekoliko desetljeća i u početku se cijela ideja činila neobičnom, budući da se smatralo da osoba koja ima oštećen sluh nikad neće moći komunicirati drugačije nego znakovnim jezikom. No, kroz godine uporabe glazbenih stimulacija i istraživanja istih, došlo je nekoliko vrlo bitnih saznanja koja su citirana u nastavku:

- „*Ritam i intonacija najvažniji su u procesu prenošenja govora.*“
- „*Ritam i intonacija prenose se niskim frekvencijama.*“
- „*Tijelo osobe s oštećenjem sluha također je osjetljivo na niske frekvencije, dakle sposobno je ritmički funkcionirati*“ (Čolić, Klarić Bonacci, 2021).

U znanosti se sve više pažnje pridaje uporabi glazbenog ritma i intonacije u logopedskim terapijama kod jezičnih poremećaja, budući da sadrže paletu mogućnosti u radu s djecom koja imaju jezične poremećaje (Krešić, Pavić Dokoza, 2021). Glazbene stimulacije ne koriste se samo u radu s djecom koja imaju jezične poremećaje već i u redovnom odgojno – obrazovnom programu koji se u dječjim vrtićima provodi. Osim što se glazbene stimulacije, odnosno brojalice i glazbene igre koriste u svrhu zabave i imaju funkciju igre, one imaju i mnoge druge dobrobiti za dječji razvoj, razvoj njihovog govora, razvoj kreativnosti i slično. U nastavku ovog rada, fokus je stavljen na brojalice i glazbene igre te njihov utjecaj na razvoj opažanja kod djece rane dobi, dok je na samom kraju poglavlja objašnjen i njihov utjecaj na razvoj djece koja imaju jezične poteškoće.

4.1. Brojalica

Osim što pjevaju pjesmice, djeca često izgovaraju i brojalice. Brojalica se smatra glazbenom stimulacijom, budući da je ona vrsta ritmičkog govora koju stvaraju sama djeca, te im služi za razbrojavanje (brojenje, prebrojavanje, izbrojavanje, odbrojavanje)

prije neke druge igre, kao što je na primjer igra skrivača ili igra lovice (Gospodnetić, 2015). Prema Marković (2019), brojalica je kratka pjesmica, odnosno jezična umotvorina koja je ritmična, jer do izražaja dolazi ritam, melodičnost ili šala. One su najprirodniji oblik stvaralaštva i izražavanja djece. Sama mjera brojalice određuje se pokretnom ruke, dok se tekst brojalice određuje govorom. Djeca se s brojalicama susreću u ranoj dobi, rado ih prihvaćaju jer su im zabavne i melodične. Vrlo često se djeca s njima susreću još u obitelji gdje brojalice uče od starijih članova obitelji (Marković, 2019). Isto tako, Šmit (2001) tumači da je brojalica igra riječima koja služi za prebrojavanje koje u dječjim igrama ima važnu ulogu. Naime, djeca prebrojavaju drugu djecu rukom i zvukom. Djeca pažljivo slušaju ono dijete koje broji i vodi igru da nekog ne bi u brojanju preskočilo ili pogrešno prebrojalo. Brojalicu djeca ne izgovaraju na jednom tonu, ali ako se sluša pažljivo, primjećuje se kako početak brojalice može biti na jednom tonu, dok nakon polovice brojalice djeca počinju govoriti prirodnim dizanjem i spuštanjem glasa. Specifično kod brojalice je to da je posljednji slog onaj koji djeci određuje tko će biti izabran, pa ga djeca obično jasnije i jače naglase (Gospodnetić, 2015). I Marković (2019) spominje kako se napetost i zanimljivost brojalice očituje u naglašavanju posljednjeg sloga ili riječi koja ima odlučujući faktor.

4.1.1. Brojalica u dječjem vrtiću

Prema Gospodnetić (2015), djeca se prirodno razbrojavaju u metru, stoga se tako i u vrtiću brojalica obrađuje. Naime, metar se može izvoditi na brojne načine, kao što je pljesak desno – lijevo, gore – dolje, naprijed – natrag, ispod noge, iznad glave, pucketajući prstima, svirajući udaraljke, kretajući se u raznim smjerovima, skaćući i slično. Svaka brojalica pruža mogućnost za izražavanje ritma, metra i pokreta. Drugim riječima, djeca brojalicu izgovaraju s izraženim ritmom, a prirodno se kreću u metru. Ti pokreti u metru su kod djece veliki, stoga i odgajatelj mora pokazivati velike pokrete, ali ne i velike korake. Sam poticaj za dječje izmišljanje pokreta može biti promjena dinamike ili tempa brojalice. Prema Peteh (2007), dijete se u ritmu brojalice može samostalno igrati od najranije dobi, dok mu narednih godina one osobito koriste u kolektivnim igrama gdje im pružaju, između ostalog i poticaj za razvoj socijalizacije. No, primarno mjesto razvoja

socijalizacije je dječji vrtić, gdje dijete provodi vrijeme s drugom djecom. Upravo je zato bitno da brojalice i glazbene igre budu zastupljene u dječjim vrtićima, kako bi se, osim razvoja socijalizacije, potaknulo i dječje izražavanje. Pritom bitnu ulogu imaju odgajatelji, koji moraju biti kreativni i maštoviti kada biraju aktivnost koja je vođena brojalicom. Brojalica se može koristiti i za poticanje dobrog raspoloženja kod djece, kao uvod u neku aktivnost, u tijeku ili na kraju same aktivnosti, u organiziranom radu ili u slobodnoj aktivnosti (Peteh, 2007). Brojalice su jednostavne i zanimljive, lako ih je upamtiti i izgovoriti, pa ih djeca rado koriste. U odgojno-obrazovnom procesu, bitno je slijediti interese djece, kao i njihove mogućnosti. Također, bitno je promatrati djecu, njihove individualne interese i potrebe, budući da je svako dijete različito i jedinstveno. Odgovornost je odgajatelja da tu jedinstvenost prepozna, te da prema njoj i djeluje. Isto se može primijeniti i na odabir brojalice. Naime, prema Peteh (2007), prisutne su individualne razlike u senzornim sposobnostima (kao što su slušne i vizualne), mentalnim sposobnostima (poput pažnje, pamćenja, mišljenja, mašte te govora) te u emocionalnom razvoju i razvoju motivacije. Drugim riječima, neće svaka brojalice biti zanimljiva svoj djeci, jedno će se dijete određenom brojalicom oduševiti, dok će drugo dijete oduševljenje pronaći u nekoj drugoj brojatici. Dakle, potrebno je kod djece probuditi interes za brojalice, te brojalicu prilagoditi mogućnostima djeteta. Kako bi djeca lakše upamtila brojalicu te kako bi im ona bila zanimljivija, Gospodnetić (2015) navodi kako odgajatelji mogu koristiti razne aplikacije poput maketa, igračaka, slika, grafičkih prikaza metra ili ritma. Djeca rado crtaju ili modeliraju uz brojalicu koju izgovaraju ili koju su prethodno upoznala (Gospodnetić, 2015). Odgajatelji bi trebali poticati djecu da brojalice uglazbljuju te da stvaraju nove brojalice, koje često nastaju upravo pred njihovim očima. Gospodnetić (2015) tako napominje da djecu treba neprimjetno i pažljivo poticati na slobodno pjevanje, stvaranje i improvizaciju. Upravo su te stvaralačke aktivnosti važne za razvoj dječje mašte, te pjevačkih i govornih sposobnosti. Upravo je izmišljanje novih brojalice način da djeca izraze svoje osjećaje i odnos prema okolini. U nastavku ovog poglavlja istaknut je utjecaj brojalice na razvoj opažajnih sposobnosti kod djece rane, odnosno jasličke dobi.

4.1.2. Brojalica i njezin utjecaj na razvoj opažajnih sposobnosti

Neminovna je važnost brojalica u djetetovu životu, budući da su one glazbeni govor kojim dijete izražava svoje emocije. Kada se dijete izražava brojalicom, ono stvara uvjete. Za cjeloviti razvoj, odnosno za socio-emocionalni razvoj, fizički razvoj, spoznajni razvoj, ali i stjecanje glazbenih sposobnosti. Što se tiče utjecaja brojalica na razvoj opažajnih sposobnosti kod djece rane dobi, prema autorici Gospodnetić (2015), kada djeca govore brojalicu i kreću se uz nju, ona stječu kinestetički osjet, sposobnost samosvladavanja i obuzdavanja motorike te postižu bržu automatizaciju pokreta. To znači da su pokreti precizniji i izvode se brže. Isto tako, kod djece se razvija senzibilitet za ritam i metar, a sam ritam pridonosi otklanjanju i ublažavanju govornih smetnji. Prema Peteh (2007), vrijednost u odgojno – obrazovnom radu s djecom rane dobi osobito se očituje u govornom razvoju, razvoju spoznajnih sposobnosti, razvoju govorne kreativnosti, te razvoju pokreta i ritma. Marković (2019) navodi kako brojalice pridonose spoznajnom razvoju djece jer ih djeca izvode na razne načine, što omogućuje aktivnu interakciju djeteta s okolinom te stjecanje iskustva i razvoj pamćenja, budući da djeca upamte tekst brojalice. Ritam brojalice djeci je zabavan, stoga je lakše upamtiti i sam tekst. Kroz brojalicu djeca usvajaju i spoznaje, poput učenja o novim životinjama, bojama, zanimanjima i drugim stvarima. Brojalice kod djece pobuđuju pozitivne emocije, stoga su djeca i motiviranija za spajanje glazbe s igrom riječima. One ih također potiču na govornu komunikaciju i povezanost s okolinom (Marković, 2019). Ranije je već u poglavlju spomenuto kako je brojalica glazbeni govor. To daje naslutiti kako ona ne dopušta stereotipni pristup glazbi i aktivnostima povezanim s njom. Stoga je upravo izmišljanje brojalica plod spontane dječje igre, koji proizlazi iz dječje intrinzične motivacije. Prema Peteh (2007), brojalica je idealna kako bi se kod djece potaknuo razvoj govorne kreativnosti. Pritom kao poticaje za navedeno navodi konkretnu stvarnost, stvarne događaje, razne elemente iz njihove okoline, lutke s kojima se igraju, slikovnice koje listaju, priče koje slušaju, igračke s kojima se igraju i drugo. Djeca su sposobna djelomično ili u cjelini smisliti šaljiv tekst, različite rime i preslagivanje već poznatih tekstova kako bi sama stvorila brojalicu (Peteh, 2007). Nadalje, važnu ulogu kod utjecaja brojalica na dječji razvoj ima upravo ritam. Ritam je u radu ranije definiran kao nizanje zvukova i tonova različitog trajanja. Kada djeca čuju glazbu čiji je ritam veseo i poziva

na ples, djeca počinju skakati, tapšati, pljeskati, okretati se i kretati svoje tijelo na različite i slobodne načine. Oni imaju prirodnu potrebu za kretanjem, a upravo ih ritam na to i poziva. Kada djeca usklade glazbu sa pokretom, ona su zadovoljna zbog prilike za slobodnim izražavanjem, razvijaju sigurnost i svoje samopouzdanje. Sama brojalica se može demonstrirati pokretom ruke, prstiju, šakom, nogama i drugim dijelovima tijela. Nadalje, brojalica je izuzetno korisna za razvoj dječjeg osjećaja za ritam, budući da sve pokrete djeca rade u ritmu same brojalice. Pritom je ritam dinamičan i veseo, pa se rado pridružuju u izvođenje brojalice. Osim što mogu koristiti vlastito tijelo kada izvode brojalicu, djeca se mogu izraziti i uz pomoć raznih materijala i instrumenata. Prema Peteh (2007), instrumenti koji mogu pomoći djeci pri spomenutom izražavanju su udaraljke, bubnjevi, trianl i slično. To im pomaže pri razvoju glazbenih sposobnosti te pri učenju tihog ili glasnog, brzog ili sporog izražavanja i kontroliranja visokih ili niskih tonova. Zaključno, svaka brojalica djeci omogućava izražavanje ritma i pokreta. U početku, odgajatelj je taj koji djeci predstavi ideju o brojalici, a djeca su ta koja tu brojalicu reproduciraju te kasnije nadograđuju, bilo pokrete koje pritom izvode ili sam tekst brojalice. Odgajatelj također procjenjuje sposobnosti svakog pojedinog djeteta kako bi optimalno uskladio ritam i pokret.

4.2. Glazbene stimulacije u rehabilitaciji slušanja i govora

Kao što je ranije navedeno, glazbene stimulacije ne koriste se samo u redovnom programu odgojno – obrazovnih ustanova, već se njima služe i logopedi i drugi stručnjaci pri rehabilitaciji djece s problemom slušanja i govora. Naime, zbog svojstvenog ritma, intonacije, melodije, tempa, te pauze u glazbi i govoru, glazba je moćno oružje stimuliranja normalnog obrasca govora. Upravo zbog toga glazba djeluje kao trening i alat za poboljšanje jezičnih sposobnosti djece koja imaju oslabljene govorne sposobnosti. U to su uključene glazbene stimulacije koje utječu i na područje motorike, fonetike, ritma, melodije i slušanja, a svako od navedenih područja ima svoje programske razvojne vježbe koje se koriste pri rehabilitaciji. Prema Čolić i Klarić Bonacci (2021), aktivnosti poput brojalica i ostalih ritmičkih igara koje u samo središte stavljaju ritam, pomažu djeci koja imaju oštećen sluh da razviju osjećaj za ritam. Uz to, one služe i kao podloga za

razvoj govornog ritma, te pozitivno utječu i na razvoj fonologije kod djece koja imaju govorno – jezične poremećaje. Navedene aktivnosti poboljšavaju i pamćenje, budući da uz ritam brojalice djeca lakše uče i sam tekst brojalice. Veliku važnost u rehabilitaciji ima i melodija, koja kod djece pobuđuje želju za glasanjem, usmjerava dječju pažnju, pomaže kod korekcije glasa, kod savladavanja artikulacije, ali i pruža užitek djeci. Isto tako, unutar glazbenih stimulacija provode se i aktivnosti koje stimuliraju centralno usklađivanje osjeta za percepciju prostora kod djece koja imaju oštećen sluh, ili kod djece s jezično – govornim poremećajem (Čolić, Klarić Bonacci, 2021). Bitno je spomenuti i glazbeno – pokretne igre, budući da one ujedinjuju djetetovu potrebu za kretanjem s užitkom pjevanja. Na taj način, one utječu i na razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina, te na regulaciju emocija djeteta (Čolić, Klarić Bonacci, 2021). Zaključno, brojne su dobrobiti glazbenih stimulacija, a rezultati njihove primjene vidljivi su na mnogim razvojnim područjima, osobito pri tretiranju jezično – govornih poremećaja. Također, važna je njihova primjena i zbog emocionalnog razvoja djeteta, pri razvoju njihovog samopouzdanja i socijalnih vještina.

U ovom poglavlju definiran je pojam glazbenih stimulacija, te je ukratko prikazano kada su se one počele spominjati i u kojem kontekstu. Definiran je također pojam brojalice te je navedena njihova primjena u dječjem vrtiću. U ovom poglavlju je opisano i kako one djeluju na razvoj opazajnih sposobnosti kod djece rane dobi, ali je opisano i kako djeluju kada se primjenjuju pri rehabilitaciji djece koja imaju slušne i jezično – govorne poremećaje. U slijedećem je poglavlju dan zaključak ovog rada te su sažete i najbitnije misli koje su u radu iznesene.

5. ZAKLJUČAK

Glazba je u ljudskom životu vrlo važna, jer osim što uveseljava svakodnevicu, uvelike utječe na razvoj. Taj utjecaj je osobito vidljiv u kontekstu djece rane dobi, budući da je upravo tad dječji razvoj najdinamičniji. Dijete u ranoj dobi svakodnevno uči nove vještine, razvija se i stječe nova iskustva. Osim obitelji, veliku ulogu u stimulaciji dječjeg razvoja imaju odgajatelji u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Zbog toga, a kako bi razvoj djeteta bio uredan, odgajatelji moraju za djecu stvoriti poticajno okruženje. To ostvaruju koristeći glazbu u odgojno-obrazovnom programu, uz pomoć glazbenih stimulacija. Najpoznatija i najučinkovitija glazbena stimulacija je brojalice. Brojalica je u dječjem životu prisutna od najranijih dana, jer osim u vrtiću, djecu brojalicu uče i stariji članovi obitelji. Djeca vole brojalice jer su im one zabavne, pa uz to što su idealan uvod u dječju igru, često i same postanu igra. One potiču razvoj govora kod djece, a djeca ih i lako pamte zbog njihove ritmičnosti i jednostavnosti. Djeca uz brojalice uče i o novim životinjama, godišnjim dobima i ostalim stvarima, one im pomažu da lakše upoznaju svijet oko sebe, ali i da stvaraju svoj vlastiti svijet unutar igre. Kako kod brojalice djeca međusobno surađuju, one potiču i razvoj komunikacijskih i socijalnih sposobnosti. Uz to, potiču i razvoj motoričkih sposobnosti, budući da djecu potiču na pokret. Uloga odgajatelja je u tom procesu izuzetno bitna jer uz prepoznavanje individualnih sposobnosti svakog djeteta, oni mogu djecu usmjeriti i poticati na razne aktivnosti. Pritom se moraju voditi interesima i mogućnostima djece. Brojalice se, kao glazbene stimulacije koriste i u svrhu rehabilitacije djece s govorno – jezičnim poteškoćama. Pritom se smatraju vrlo korisnim i učinkovitim alatom, upravo zbog svojstvenog ritma, intonacije, melodije, tempa, te pauze u glazbi i govoru.

LITERATURA

1. Božić, N., Ceganec, M. (2020). Razvoj komunikacijskih funkcija u djece dobi 1.5-4.0 godine. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 56(1), 33-43
pribavljeno 25.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/clanak/348621>
2. Cook, N. (1990). *Music, imagination and culture*. New York: Oxford University Press, pribavljeno 19.5.2024. sa
https://www.researchgate.net/publication/271085960_Music_Imagination_and_Culture_Nicholas_Cook
3. Čolić, V., Klarić Bonacci, N. (2021). Glazbene stimulacije. *Verbotonalni razgovori*, 79-89, pribavljeno 20.5.2024. sa
<https://repositorij.suvag.hr/islandora/object/suvag%3A232/datastream/FILE0/view>
4. Davies, S. (2012). On defining music. *The monist*, 95(4). 535-555, pribavljeno 19.5.2024. sa <https://www.jstor.org/stable/42751232>
5. Dobrota, S. (2009). Glazba u suvremenom glazbenom obrazovanju, *Pedagogijska istraživanja* 6(1-2), 153-161. pribavljeno 20.5.2024. sa
<https://hrcak.srce.hr/file/174629>
6. Dobrota, S. (2001). Glazbena umjetnost u Waldorfskoj, Montessori i Reggio Emilia pedagogiji, *Školski vjesnik* 50(1), 65-72
7. Dundović, N. (2012). Glazba u dječjem vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj* 11(70), 11-13, pribavljeno 21.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/file/182834>
8. Gospodnetić, H. (2015.) *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. I i II dio. Mali profesor, Zagreb
9. Grossmann, T., Striano, T., Friederici, A.D. (2006). Developmental changes in infants processing of happy and angry facial expressions: A neurobehavioral study. *Brain and cognition*, 64(1), 30-41, pribavljeno 22.5.2024. sa
<https://doi.org/10.1016/j.bandc.2006.10.002>
10. Majsec Vrbanić, V. (2008). *Slušamo pjevamo plešemo sviramo*. Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži „Ruke“. Zagreb
11. Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susret djeteta s muzikom*. Školska knjiga. Zagreb

12. Marić, Lj., Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno: metodički priručnik za odgajatelje, studente i roditelje*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb
13. Marković, K. (2019). *Brojalice u radu s djecom predškolske dobi*. Diplomski rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
14. Mayer, J. D., Caruso, D. R. i Salovey, P. (2016). The ability model of emotional intelligence: Principles and updates. *Emotion Review*, 8(4), 290-300.
<https://doi.org/10.1177/1754073916639667>
15. Milošević, N., Vuković, M. (2016). Fonološka vještina kao determinanta definiranja i interpretacije fonološkog poremećaja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 52(2) 83-94, pribavljeno 25.5.2024. sa
<https://hrcak.srce.hr/file/252955>
16. Nikolić, L. (2017). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak* 159(1-2). 139-158, pribavljeno 20.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/202779>
17. Peteh, M. (2007). *Zlatno doba brojalice*. Alinea. Zagreb
18. Scheiner, E., Hammerschmidt, K., Jürgens, U. i Zwirner, P. (2002). Acoustic analyses of developmental changes and emotional expression in the preverbal vocalizations of infants. *Journal of Voice*, 16(4), 509-529.
[https://doi.org/10.1016/S0892-1997\(02\)00127-3](https://doi.org/10.1016/S0892-1997(02)00127-3)
19. Sheridan, M. (1997.) *Dječji razvoj od rođenja do pete godine*. Educa, Zagreb
20. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Golden marketing. Zagreb
21. Šandor, I. (2023). Razvijanje komunikacijskih vještina kod djece jasličke dobi, *Pedagoški kutić*, Dječji vrtić Igra, pribavljeno 24.5.2023. sa
<https://vrticigra.hr/razvijanje-komunikacijskih-vjestina-kod-djece-jaslicke-dobi/>
22. Šimunović, Z. (2022). Značenje glazbenog odgoja i obrazovanja kod Platona. I Aristotela. *Marsonia: Časopis za društvena i humanistička istraživanja* 1(1), 133-139, pribavljeno 21.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/file/408661>
23. Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Naklada Haid. Zagreb
24. Tatković, N. Diković, M., Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Pula

25. Vasta, R., Haith, M. M. i Miller, S. A. (1998). Dječja psihologija: moderna znanost. Naklada slap. Jastrebarsko
26. Vidović, Z. (2021). Komunikacija i razvoj samopoštovanja kod djece, *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje* 4(7). 187-197, pribavljeno 24.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/clanak/380338>
27. Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Život i škola* 1. 221-234 pribavljeno 20.5.2024. sa <https://hrcak.srce.hr/165136>

POPIS TABLICA I SLIKA

Slika 1: Pokazivanje kažiprstom 13

Tablica 1: Omjer verbalne i neverbalne komunikacije u prvom dojmu između
sugovornika 12

Tablica 2: Kalendar govorno – jezičnog razvoja djece do 4 godine..... 15